

## **Etelä-Savon hyvinvointialueen valtuusto**

**Etelä-Savon hyvinvointialue on monimuotoinen alue, joka sisältää niin kaupunkialueita, erilaisia maaseutualueita ja sisäsaaristoalueita.** Hyvien päätösten tekeminen edellyttää, että esitysten ja päätösten vaikutukset erilaisilla alueilla arvioidaan ajoissa osana valmistelua.

**Hyvinvointialue vastaa alueensa asukkaiden laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta** ja järjestettävien palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavan valinnasta sekä tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta ([Laki hyvinvointialueesta 611/2021 7§](#)). Järjestämisvastuun kantaminen edellyttää, että valmistelussa ja päätöksenteossa tunnistetaan Etelä-Savon hyvinvointialueen erilaiset alueet ja olosuhteet. Hyvinvointialueen aluevaltuuston on saatava tietoa päätösten – esimerkiksi hyvinvointialuestrategian ja hyvinvointialueen hallintosäännön – vaikutuksista hyvinvointialueen maaseutuun.

**Olosuhteet Etelä-Savon eri alueilla vaihtelevat suuresti (katso liite 1).** Alueen väestöstä yli puolet (56 prosenttia) asuu maaseutualueilla ja 31 prosenttia (134 314 henkilöä) harvaan asutulla maaseudulla vuoden 2019 tilastojen mukaan. Yhdeksän kuntaa 12:sta luokitellaan [paikkatietopohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen](#) (kuva 1) mukaan harvaan asutuksi kunnaksi (Enonkoski, Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala, Sulkava).

**Väestön väheneminen ja ikääntyminen vaikuttavat Etelä-Savon hyvinvointialueen toimintaan ja niin vaikuttavat myös monipaikkaiset kausiasukkaat, jotka ovat merkittävä väestöryhmä Etelä-Savon hyvinvointialueella.** Vapaa-ajan asukkaiden määrä kasvaa voimakkaasti osissa aluettamme ja sen ulkopuolelta tulevia vapaa-ajan asunnon omistajia on jopa noin 66 prosenttia ja määrä kasvaa ([Rannanpää ym. 2022](#)). Myös maa- ja puutarhayritysten lyhytaikainen työvoima alueella on lisääntymässä ([Luonnonvarakeskus, maataloustilastot](#)). Kausittaisesti kasvava maaseutuväestön määrä osaltaan vaikuttaa palvelutarpeen ja -kysynnän kausittaiseen kasvuun. Huomioitavaa on, että vapaa-ajan asunnoilla vietetään huomattavasti enemmän aikaa ja sen odotetaan edelleen lisääntyvän. Vuonna 2020 suomalaiset viettivät keskimäärin 103 vuorokautta vapaa-ajan asunnolla ([Voutilainen ym. 2021](#)).

**Hyvinvointialue on merkittävä tavaroiden ja palveluiden hankkija.** Julkisilla elintarvikehankinnoilla on tutkitusti merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia ja nykytilanteessa myös vaikutuksia huoltovarmuuteen. Etelä-Savoa pidetään lähiruuan maakuntana – mutta pidetäänkö myös lähiruuan hyvinvointialueena? Etelä-Savon elintarviketeollisuudella ja maataloudella on merkittävä vaikutus maakunnan talouteen ja työllisyyteen ([Määttä ym. 2013](#)). Millä tavalla hyvinvointialueen elintarvikehankinnoissa otetaan huomioon laadullisia kriteerejä, esimerkiksi tuotantotapojen tai hiilijalanjäljen osalta (kts. [Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaopas](#)), jotka osaltaan vaikuttavat maaseutualueiden työllisyyteen? Millä tavalla hyvinvointialueen energiaan ja liikkumiseen liittyvissä hankinnoissa painotetaan vihreää siirtymää edistäviä kriteerejä, esim. uusiutuvan bioenergian ja kiertotalouden kautta, jotka osaltaan voivat vaikuttaa maaseutualueiden ja koko alueen elinvoimaisuuteen? Tutkimukset ja selvitykset osoittavat, että uusiutuvan bioenergian aluetaloudelliset vaikutukset ovat huomattavia, jopa 4800 euroa / asukas (Peura ym. 2018). Hyvinvointialueen hankintojen mittakaava on suuri ja niillä voi olla merkittäviä myönteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia, mikäli laadukkaita tarjouspyyntöjä toteutetaan niin, että myös alueen pk-yrityksille mahdollistetaan osallistuminen tarjouskilpailuihin.

**Etelä-Savon hyvinvointialueen valmistelu ja päätökset hyvinvointialuestrategiasta, hallintosäännöstä, palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä ja niiden tuottamistavasta tulee perustua laaja-alaiseen tietoon erilaisilla alueilla olevista tarpeista, voimavaroista ja olosuhteista.** Ovatko ihmisiin ja yhteisöihin sekä yrityksiin kohdistuvat vaikutukset erilaiset Etelä-Savon kaupunki- ja maaseutualueilla ja mikäli ovat, miten merkittäviä maaseutuvaikutukset ovat? Ovatko vaikutukset kielteisiä vai myönteisiä? Millä tavalla voimme ennaltaehkäistä kielteisiä vaikutuksia ja vahvistaa myönteisiä vaikutuksia? Millä tavalla huomioidaan maaseutualueiden asukkaiden todelliset tarpeet osana palvelujen toteuttamistavan ja/tai hankintojen valmistelua?

**Tunnistamalla maaseutuvaikutuksia hyvissä ajoin päätöksentekoprosessia voimme parantaa hyvinvointialueen päätösten laatua ja vahvistaa niiden käytännön toteutettavuutta.** Voimme varmistaa päätöksen tavoitteena olevat vaikutukset erilaisilla alueilla, sekä turvata hyvinvointialueemme ihmisten yhdenvertaisuus. **Lisäksi voimme vahvistaa Etelä-Savon aluetaloutta.**

**Maaseutuun kohdistuvia vaikutuksia voi tehdä näkyviksi osana muuta arviointimenetelmää (esim. ennakkovaikutusten arviointi, lapsivaikutusten arviointi, yritysvaikutusten arviointi) tai toteuttaa maaseutuvaikutusten arviointi omana prosessina.** Arviointia ja osallistavaa suunnittelua tukevaa [maaseutuvaikutusten arviointi \(MVA\)](#) –menetelmää on kehitetty Suomessa vuodesta 2007. Sillä varmistetaan, että päätöksissä huomioidaan vaikutukset myös maaseudun asukkaisiin, yrityksiin, yhteisöihin ja organisaatioihin, tunnistetaan erityisesti harvaan asutun maaseudun erityiskysymyksiä, varmistetaan, että päätöksissä huomioidaan myös vaikutukset maaseudun kehittämisen tavoitteisiin, ennaltaehkäistään negatiivisia vaikutuksia sekä vahvistetaan positiivisia vaikutuksia sekä varmistetaan alueellista tasa-arvoa. Muutosprosessien tueksi tarkoitettua menetelmää on käytetty mm. kuntaliitostilanteissa (esim. Pohjois-Savossa) ja maakuntaohjelmien arvioinneissa (esim. Kainuu). Kokonaisvaltaisen menetelmän avulla voidaan arvioida maaseudulla asuviin ihmisiin ja yrityksiin sekä maaseudun talouteen kohdistuvia vaikutuksia. Menetelmä myös tukee **osallistavaa suunnittelua.**

**Aluevaltuuston on lain mukaan pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistamisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä (611/2021 29§).** Tärkeää on, että kuullaan ja osallistetaan arviointiin eri-ikäisiä ihmisiä eri puolilta maakuntaa sekä eri organisaatioita (mm. MTK, kansalaisjärjestöjen paikallisia yhdistyksiä kuten kyläyhdistyksiä, sote-järjestöjä ja yrittäjiä).

MVA-menetelmän käyttöön oton tueksi on saatavilla sparrausta ja asiantuntija-apua valtioneuvoston asettaman [maaseutupolitiikan neuvoston \(MANE\)](#) puolelta. Tukea on saatavilla MANEn alaisuudessa toimivalta [Hyvän elämän edellytysten varmistaminen maaseutualueilla \(HYMY\) –verkoston](#) erityisasiantuntijoilta.

**Edellä olevan perusteella esitän, että**

- **osana Etelä-Savon hyvinvointialueen hyvinvointistrategian ja hallintosäännön valmistelua sekä järjestettävien palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemistä sekä palvelujen tuottamistavan valintaa arvioidaan vaikutuksia hyvinvointialueen maaseutuun, maaseudulla asuviin ihmisiin, yhteisöihin ja yrityksiin sekä maaseudun talouteen.**

- **hyvinvointialue ottaa käyttöönsä maaseutuvaikutusten arviointimenetelmän (MVA) ja hyödyntää sen osallistavaa prosessia aktiivisesti asioiden valmistelussa ja seurannassa.**
- **maaseutuvaikutusten arviointityötä varten nimetään hallinnon puolelta vastuuhenkilö, joka vastaa maaseutuvaikutusten arvioinnin koordinoinnista ja sen toteuttamisesta osana hyvinvointialueen toiminnan valmistelua ja sen seuranta.**

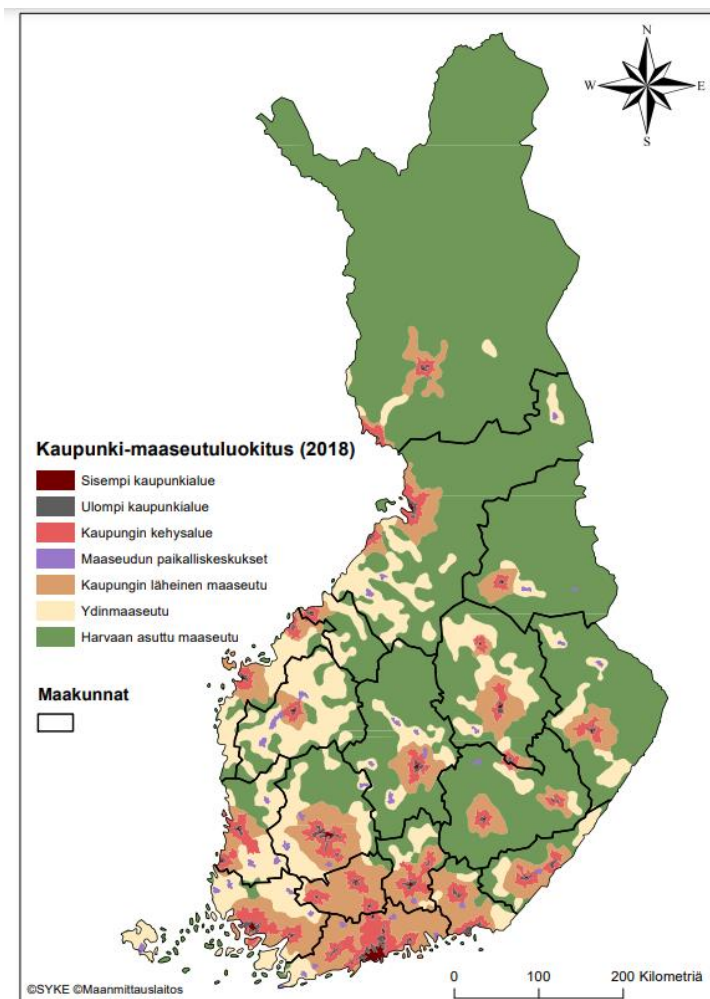
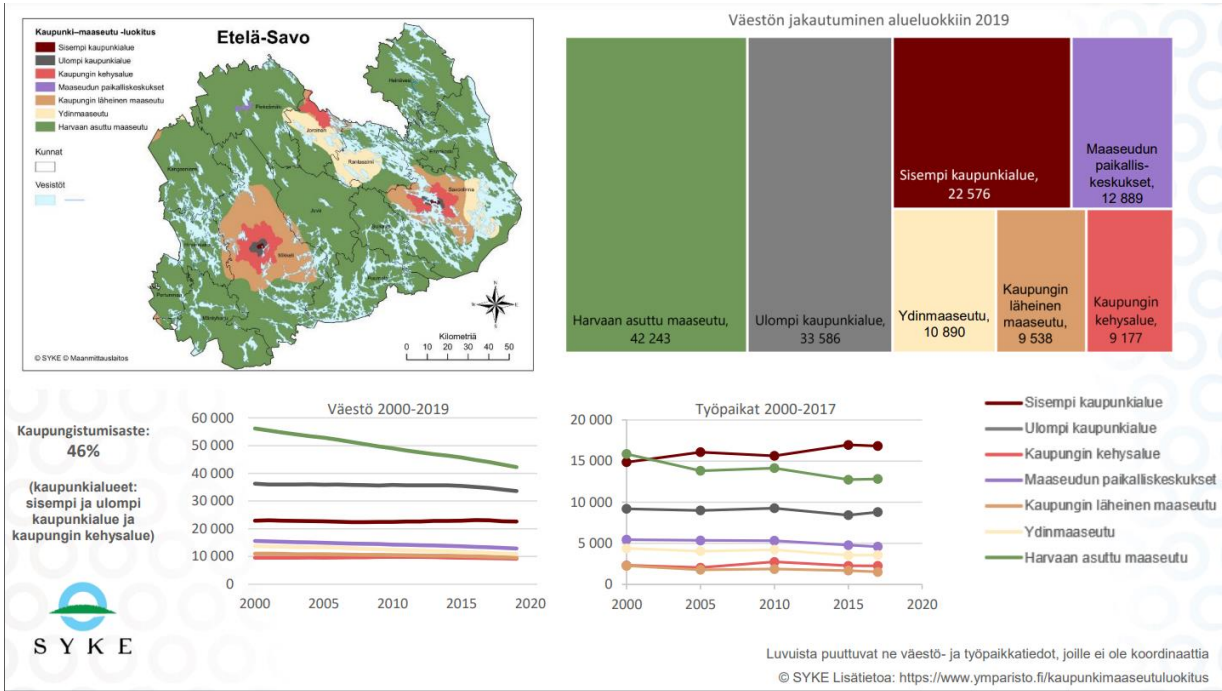
Savonlinnassa 13.05.2022

Kirsti Laamanen (kesk.)  
aluevaltuutettu

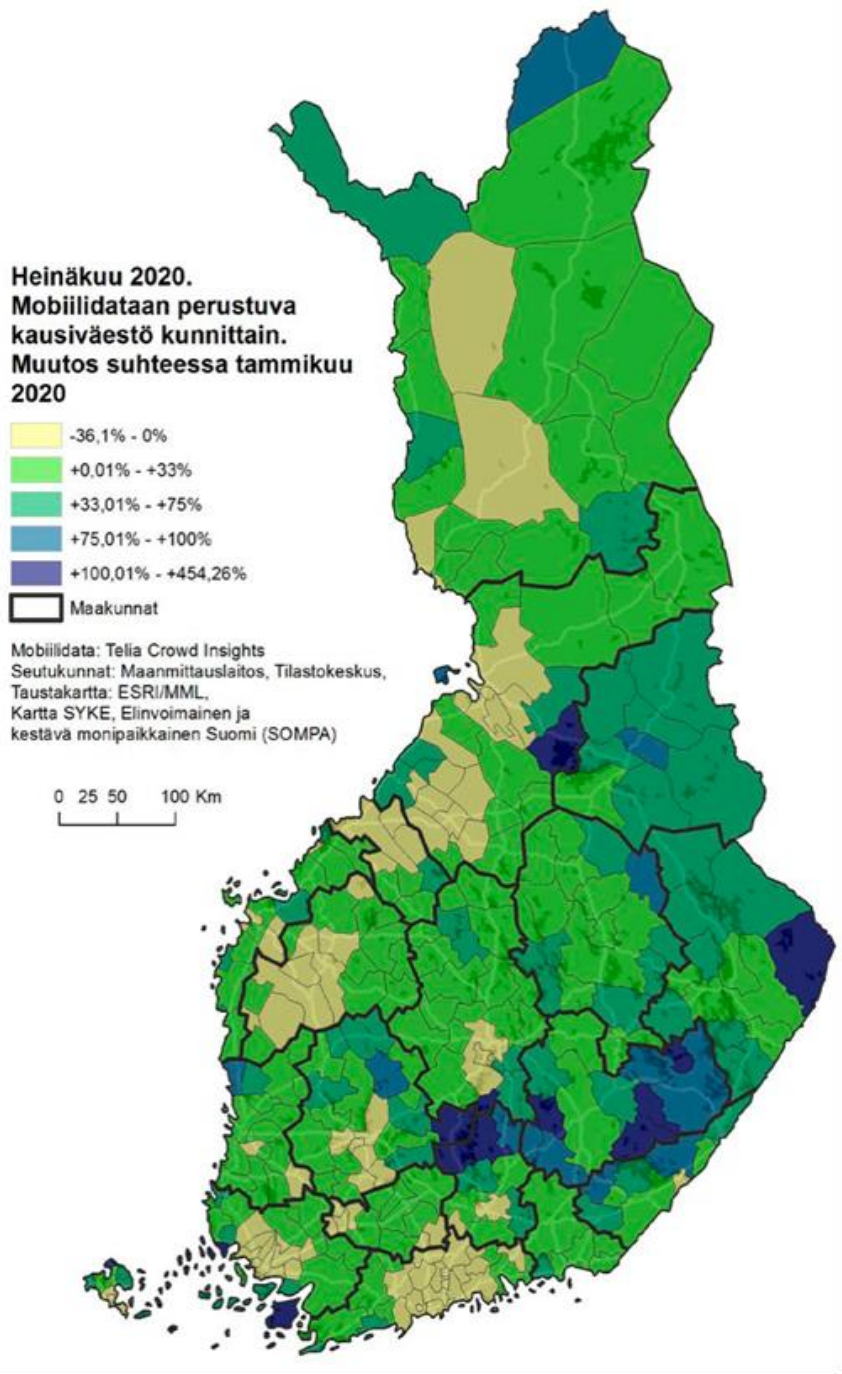
Kannattajat

- Liitteet
- Liite 1: Kaupunki-maaseutuluokitus Etelä-Savo (kuva 1, yllä) ja kaupunki-maaseutuluokitus koko Suomi (kuva 2, alla)
  - Liite 2: Etelä-Savon monipaikkaisen kausiväestön muutos heinäkuu 2020 ja tammikuu 2020 (Rannanpää ym. 2022)
  - Liite 3: Paloasemat Suomessa 2021
  - Liite 4: Aluemuodostumat Suomessa 2020

Liite 1: Kaupunki-maaseutuluokitus Etelä-Savo (kuva 1, yllä) ja kaupunki-maaseutuluokitus koko Suomi (kuva 2, alla)



Liite 2: Etelä-Savon monipaikkaisen kausiväestön muutos heinäkuu 2020 ja tammikuu 2020 (Rannanpää ym. 2022)



Liite 3: Paloasemat Suomessa 2021

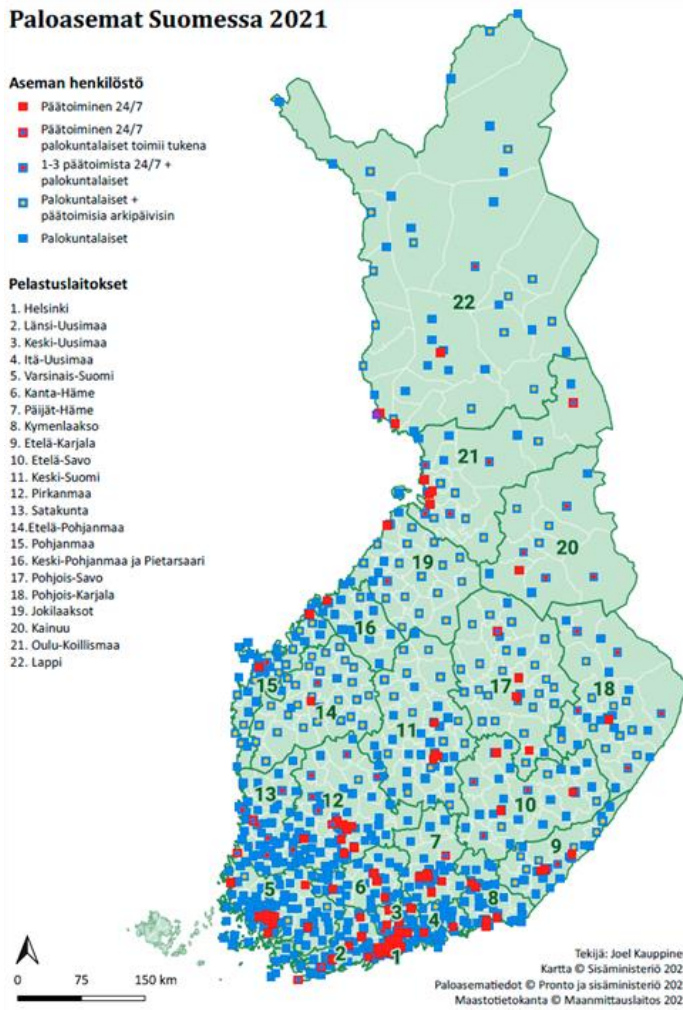
### Paloasemat Suomessa 2021

#### Aseman henkilöstö

- Päätoiminen 24/7
- Päätoiminen 24/7 palokuntalaiset toimii tukena
- 1-3 päätoimista 24/7 + palokuntalaiset
- Palokuntalaiset + päätoimisia arkipäivisin
- Palokuntalaiset

#### Pelastuslaitokset

1. Helsinki
2. Länsi-Uusimaa
3. Keski-Uusimaa
4. Itä-Uusimaa
5. Varsinais-Suomi
6. Kanta-Häme
7. Päijät-Häme
8. Kymenlaakso
9. Etelä-Karjala
10. Etelä-Savo
11. Keski-Suomi
12. Pirkanmaa
13. Satakunta
14. Etelä-Pohjanmaa
15. Pohjanmaa
16. Keski-Pohjanmaa ja Pietarsaari
17. Pohjois-Savo
18. Pohjois-Karjala
19. Jokilaaksot
20. Kainuu
21. Oulu-Koillismaa
22. Lappi



Tekijä: Joel Kauppinen  
Kartta © Sisäministeriö 2021  
Paloasematiedot © Prontto ja sisäministeriö 2021  
Maastotietokanta © Maanmittauslaitos 2021



Liite 4: Aluemuodostumat Suomessa 2020

